

Lübnan'da Hizbullah'ın Zorlu Silahsızlanma Süreci

DR. ÇAĞRI KOŞAK
Anadolu Ajansı

Lübnan'da uzun ve yıpratıcı bir iç savaşın ardından yapılan Taif Anlaşması, ülkede güven ve huzurun yeniden tesis edilmesi amacıyla silahsızlanma sürecini öngörmekteydi. Ancak İsrail işgali sebebiyle bu süreçten muaf tutulan Hizbullah'ın 2024'teki işgal sonrasında etkisiz kalması sonrasında yine silahsızlandırılması gündeme gelmiştir. Cumhurbaşkanı Joseph Avn ve Başbakan Nevvaf Selam liderliğinde yeni hükümet, otoritesini ve egemenliğini sağlamak amacıyla iki önemli vizyon sunmuştur: İsrail işgalinin sona erdirilmesi ve devletin silah tekeli sağlanması. Birbirinden zor olan bu iki vaat aynı zamanda birbiriyle alakalı ve hassas bir süreçte ilerlerken iki görevin başarılması Lübnan devletinin istikrarının sağlanması ve bekası açısından belirleyici olabilecek kadar ehemmiyet arz etmektedir.

Gazze'deki soykırım savaşının başlamasıyla birlikte İsrail'e karşı saldırılar başlatan Hizbullah, Suriye'de Esed rejiminin adeta milis gücü haline geldikten sonra eski gücünden ve popüleritesinden uzak bir konumdayken İsrail saldırıları ve işgalinin ardından Lübnan'da "sınır muhafızı" konumunu yitirdiği görülmektedir. Hizbullah ve İsrail arasında kontrollü bir gerilim şeklinde seyreden hava saldırıları; İsrail'in çağrı cihazı operasyonu, Hasan Nasrallah başta olmak üzere lider kadrosuna yaptığı suikastlar ve Lübnan'ın güneyini işgalle birlikte adeta bir savaş hâlini almıştır. 2006 yılındaki savaştan çok uzak bir görüntü çizen Hizbullah, Litani Nehri'nin güneyine yapılan saldırı ve işgale karşı ciddi bir mücadele vermesine rağmen İsrail askerlerinin işgalini engelleme başarısını gösterememiştir. Suriye'de yaşanan devrim ve Esed rejiminin düşmesiyle birlikte İran'dan ikmal yolu kapanan

Başbakan Nevvaf Selam liderliğinde yeni hükümet, otoritesini ve egemenliğini sağlamak amacıyla iki önemli vizyon sunmuştur: İsrail işgalinin sona erdirilmesi ve devletin silah tekeli sağlanması.

Hizbullah'ın mali ve silah kaynaklarında yaşadığı sıkıntılar paralelinde ülke içerisindeki gücünün ve itibarının zedelendiği söylenebilir.

İsrail'in geçen yıl yaptığı işgal operasyonu Lübnan'ın güneyinde derin ve acı izler bırakırken 27 Kasım 2024 tarihinde yapılan ateşkes anlaşmasına rağmen İsrail hava saldırıları başta olmak üzere 5 bini geçtiği belirtilen ateşkes ihlallerine devam etmektedir.¹ Ateşkes anlaşmasının ara bulucusu ve garantörü konumundaki ABD tarafından Ankara Büyükelçisi ve Suriye Özel Temsilcisi Tom Barrack, Lübnan hükümetini Hizbullah'ın silahsızlanmasına zorlayıcı açıklamalarda bulunurken bu durum Hizbullah'ın silahsızlandırma sürecinin dış baskıyla yürütülmesi şeklinde değerlendirilmektedir. Tek taraflı olarak devam eden ateşkes anlaşmasına uymayan İsrail aynı zamanda silahsızlanma sorunu üzerinden Lübnan iç siyasetine müdahale eden bir konumdadır.

Yaklaşık iki yıl hükümet değişimi

kriziyle karşı karşıya bulunan Lübnan'da Maruni Hristiyan kimliğine sahip Eski Genelkurmay Başkanı Joseph Avn'un cumhurbaşkanlığı ve Uluslararası Adalet Divanındaki başkanlık görevinden ülkesi için gelen Müslüman Sünni kökenli Nevvaf Selam'ın başbakanlığı uyumlu bir yönetim sergilemektedir. Teknokrat ağırlığıyla öne çıkan kabinenin Hizbullah örgütünün silahsızlanma kararına karşı tavrına rağmen bunu başarabilmeleri ülkede 2019'dan bu yana hâlen devam eden ekonomik buhran göz önünde bulundurulduğunda kritik ve zorlu bir izlenim vermektedir. İsrail, saldırılarına bahane olarak Hizbullah'ın silahlı gücünün varlığını gösterirken Hizbullah ise silahlarını bırakmamasına gerekçe olarak İsrail'in

1 Ahmad Sanjab, İsrail irtakabet majzara fi Kafr al-Rumman junubi Lubnan, El Watan News, 2 Kasım 2025.

Lübnan'a saldırmaması ve işgal ettiği bölgelerden geri çekilmesini şart koşturmaktadır. Lübnan hükümeti ise Hizbullah ve İsrail arasındaki çatışmanın sona ermesi ve işgalin bitmesi adına sabırlı bir yönetim izlerken ordunun güçlendirilmesi ve reform yapma noktasında gerek iç sıkıntılardan gerek uluslararası baskılar süreci zorlaştırmaktadır.

Hizbullah'ın Lübnan'daki Tahakkümü

Lübnan'da iç savaşın kendine özgü şartları içerisinde küçük grupların birleşmesiyle ortaya çıkan Hizbullah, 1980'li yıllarda İsrail'in Lübnan'ı işgali ve saldırıları sonucunda toplumsal bir meşruiyet zemini kazanmış; aynı dönemde İran

tarafından ideolojik bir şekilde yeniden yorumlanan Şiilik anlayışı üzerinden de kendisine düşünsel ve ideolojik bir dayanak oluşturmuştur. Lübnan'da 1975'ten sonra dinî ve etnik gruplar arasında çıkan kanlı iç savaştan "devlet içinde devlet" olarak çıkan Hizbullah, kuruluş yıllarından itibaren ABD ve İsrail hedeflerine karşı eylemler yapmasıyla bilinmekte, bu iki ülke başta olmak üzere birçok ülke tarafından terör örgütü kabul edilmektedir.²

İç savaş sonrası ülkede toparlanma çabalarının sembol ismi olarak bilinen Refik Hariri'nin 2005 yılında suikast ile öldürülmesinde şüpheler Suriye'deki Esed rejimi ve Hizbullah üzerinde yoğunlaşırken 2006 Lübnan Savaşı'nda İsrail'i hezimet

İsrail'in geçen yıl yaptığı işgal operasyonu Lübnan'ın güneyinde derin ve acı izler bırakırken 27 Kasım 2024 tarihinde yapılan ateşkes anlaşmasına rağmen İsrail hava saldırıları başta olmak üzere 5 bini geçtiği belirtilen ateşkes ihlallerine devam etmektedir.

² "What Is Hezbollah?", CFR, 29 Ekim 2024.

Tek taraflı olarak devam eden ateşkes anlaşmasına uymayan İsrail aynı zamanda silahsızlanma sorunu üzerinden Lübnan iç siyasetine müdahale eden bir konumdadır.

uğratamasa da stratejik hedeflerine ulaşmasını engelleme başarısını göstermesi ve İsrail'in Lübnan topraklarına yönelik ilerleyişine set çekilmesi, asimetrik bir savaş ortamında başarı olarak kabul edilmiştir.³ Hizbullah ise bu süreçte bölünmüşlük içerisinde bocalayan Lübnan siyasetinde askerî gücüne siyasi ve ekonomik güç katarak nüfuzunu artırmıştır. Bu sebepten Hizbullah'ın Lübnan meclisindeki gücü sadece milletvekili ve bakan düzeyinde olmamış, farklı parti ve kökenden siyasetçilere etki edebilmiştir. Bu noktada Eski Cumhurbaşkanı Mişel Avn'ın Hizbullah ile yaptığı Mar Mikhael Anlaşması ile başlayan stratejik ortaklığı yerinde bir örnek olarak gösterilebilir.

Hizbullah, Genel Sekreteri Hasan Nasrallah'ın 1992 yılından bu yana sürdürdüğü liderliği altında yalnızca Lübnan'da değil, tüm Ortadoğu'da etkili bir örgüt ve siyasi hareket hâline gelmiştir. Bu süreçte İran tarafından şekillendirilen "Direniş Ekseni"nin en etkin askerî ve siyasi unsurlarından biri olarak bölgedeki diğer yapı ve gruplara eğitim, lojistik ve operasyonel destek sağladığı ifade edilmektedir. Zira Hizbullah ve İran arasındaki eksenin tarihi diğer vekil güçlerden eski olmakla birlikte Hizbullah'ın diğerlerinden daha organize, ekonomik ve ideolojik açıdan güçlü olmasının yanı sıra İsrail'e karşı mücadele etmesi bakımından meşruiyetiyle öne çıkmaktadır.⁴ Yine bu sebepten ötürü, 2011'de başlayan Arap Baharı ile Suriye'de Esed rejimi-

nin zora girmesi üzerine İran'ın bölgedeki etkisinin bir tezahürü olarak Hizbullah devreye girerken ülkede adeta Esed rejiminin paramiliter bir gücü hâline gelmiştir.⁵ Hizbullah'ın İsrail'e karşı yürüttüğü direniş stratejisinden sapmasına neden olan bu gelişme, örgütün Suriye iç savaşındaki rolü nedeniyle Şii topluluklar dışındaki çevrelerde sahip olduğu popüleritenin olumsuz bir imaja dönüşmesine yol açmıştır. Uzun vadede ise bu durum, İsrail'e karşı askerî ve siyasi kapasitesinin zayıflaması bakımından Hizbullah açısından ciddi bir dezavantaj teşkil edecektir.

Silahsızlanmanın Konjonktürü

Hamas'ın askerî kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları öncülüğünde Filistinli direniş grupları tarafından 7 Ekim 2023'te Aksa Tufanı Operas-

yonu ile başlayan süreç sonrasında, Filistin'den sonra en çok etkilenen ülkenin Lübnan olduğu görülmektedir. İsrail'in bu süreçte sürekli olarak saldırılarına maruz kalan Lübnan'ın güneyinde Hizbullah güçleri ve İsrail ordusu arasında yaşanan düşük yoğunluklu çatışmalar, 2024 yılının yaz aylarından itibaren yerini İsrail'in askerî ve istihbarî çerçevede yürüttüğü operasyon, saldırı ve işgaline bırakırken Lübnan ve elbette Hizbullah üzerinde sarsıcı bir etki bırakmıştır.

Hizbullah mensuplarının kullandıkları özel çağrı cihazlarına İsrail dış istihbarat teşkilatı Mossad tarafından daha öncesinden planlanan bir operasyonla yerleştirilen patlayıcılar kullanılarak 17 Eylül ve 18 Eylül 2024'te yapılan saldırıların, örgüt içerisinde sadece kayıplar ve yaralı bakımından değil aynı zamanda psikolojik açıdan da sarsıcı bir et-

3 "Lessons of the 2006 Israeli-Hezbollah War", CSIS, 14 Kasım 2007.

4 Vishnu Prakash Mangu, "Iran's Proxy Network: The Role of Hamas, Hezbollah, and the Houthis in Shaping Regional Balance of Power", *International Journal of Humanities Social Science and Management (IJHSSM)*, Temmuz - Ağustos, 2025.

5 "Intelligence Superiority Places the Escalation Between Israel and Hezbollah at a Turning Point", *Strategiics*, 25 Eylül 2024.

kiye yol açtığı söylenebilir.⁶ Ayrıca Hizbullah'ın kalesi olarak bilinen başkent Beyrut'un Dahiye bölgesine İsrail'in düzenlediği suikastlar silsilesinde önce 30 Temmuz 2024'te Nasrallah'ın sağ kolu Fuad Şükür'ün, sonrasında 27 Eylül'de yer altındaki sığınmağında bulunan Hizbullah lideri Nasrallah'ın "80 tonluk bombalı saldırıyla" öldürülmesi dehşet verici düzeyde bir şiddetin kullanıldığını göstermektedir.⁷ Nasrallah'ın halefi olarak bilinen Haşim Safiyuddin'in de 3 Ekim'de yine bir saldırıda hayatını kaybetmesiyle Hizbullah'ın üst kademesi ciddi bir sarsıntı yaşamıştır.

BM Güvenlik Konseyi'nin 1701 sayılı kararına rağmen ve UNIFIL'in (Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Görev Gücü) varlığına karşın, İsrail'in 1 Ekim 2024'te Litani Nehri güneyini işgal etmesi yalnızca Lübnan sınırının ciddi biçimde ihlali anlamına gelmemiş; aynı zamanda bölgedeki siviller için kitlesel katliam, yağma ve yıkımı beraberinde getirmiştir. 27 Kasım'da

ki ateşkeske kadar 3 binden fazla hava saldırısına uğrayan Lübnan topraklarında, 4 bine yakın kişinin hayatını kaybettiği, 16 bin 500 kişinin yaralandığı ve 1 milyon 200 bin kişinin yerinden edildiği açıklanmıştır.⁸ Lübnan'ın güneyinden 27 Kasım'da yapılan ateşkeske rağmen 18 Şubat 2025'te büyük oranda çekilen İsrail, 5 noktada işgali sürdürmektedir ve bu durum Lübnan siyasetini hâlen etkileyen konuların başında gelmektedir.

Böylelikle Taif Anlaşması'ndan İsrail ile mücadele ettiği gerekçesiyle muaf tutulan, bu sayede ülke içerisinde silahlı gücünü siyasi ve ekonomik gücüyle perçinleyen Hizbullah, İsrail ile son iki yılda yaşanan çatışmalardan aldığı ağır darbeler neticesinde binlerce mensubunun yanı sıra lider kadrosunu yitirerek bu süreç sonucunda moral motivasyon anlamında da ciddi yaralanmıştır. İsrail ile mücadele misyonundan Suriye iç savaşıyla sapan Hizbullah'ın, Lübnan'ın güneyinde İsrail'e karşı "kalkan" ve "caydırıcı güç" olarak tanımlanan konumunu İsrail'in bilhassa 2024'teki saldırıları ve işgali sonrasında, hâlen her gün devam eden saldırılarıyla daha fazla kaybettiği, askerî gücünün ise İsrail'in Lübnan topraklarına saldırı konusunda adeta "kullanışlı araç" hâline dönüştüğü söylenebilir.

Hizbullah'ın bölgedeki konumu açısından da paralel gelişmelerin yaşandığı görülmektedir. Öncelikle İsrail

ABD'nin İsrail konusunda tarafsız bir ara bulucu olarak hareket etmediği gibi ateşkesin devamı ve İsrail'in Lübnan'dan çekilmesi konusundaki tavrının yanı sıra Lübnan ordusunun güçlendirilmesi isteksizliği Beyrut yönetiminin "silahları devletin tekeline almak" yönündeki çabalarını boşa çıkardığı söylenebilir.

il saldırıları ve ABD'nin tehditleriyle İran'ın bölgedeki etkisinin sınırlandırıldığı bu dönem, Hizbullah'ın maddi ve lojistik anlamda desteklenmesi noktasında ciddi bir engel teşkil etmektedir. Hizbullah'ın paramiliter bir orduya dönüştüğü Suriye'de, Esed rejiminin 8 Aralık 2024'teki devrimle çöküşü,

6 "Mossad: Patlatılan çağrı cihazları Gazze saldırılarından önce Lübnan'a ulaşmıştı", *Anadolu Ajansı*, 25 Şubat 2025.

7 "New footage said to capture airstrike that killed Hezbollah chief Nasrallah in bunker", *The Times of Israel*, 7 Şubat 2025.

8 "Israel-Hezbollah conflict 2023/24: UK and international response", *House of Commons Library*, 12 Aralık 2024.

örgüt açısından kritik bir dönüm noktası olmuştur. Bu gelişmeyle birlikte Lübnan'a uzanan lojistik hattını kaybeden Hizbullah, Suriye'deki varlığını sürdürme kapasitesini büyük ölçüde yitirmiş ve bölgedeki nüfuzunu tamamen kaybetme noktasına gelmiştir. Suriye'de Ahmed Şara liderliğindeki yeni hükümetin Lübnan sınırına yaptığı operasyonlarla Hizbullah mensupları hedef alınarak bölgedeki etkisi ciddi biçimde törpülenmiştir. Şam yönetiminin Esed rejiminin kalıntısı olarak gördüğü Hizbullah'a karşı mücadelesinin çeşitli düzeylerde sürdüğü görülmektedir.⁹

ABD'nin Havucu ve İsrail'in Sopasıyla Silahsızlanma Süreci

Lübnan ve İsrail arasında 27 Kasım'da ABD ve Fransa'nın ara buluculuğunda yapılan ateşkes anlaşması, Suriye'deki devrim ve Lübnan'da yeni kurulan hükümet, "silahların devlet tekeline alınması" konusunda müsait bir ortam hazırlarken İsrail işgali ve tehdidinin sürmesinin yanı sıra Beyrut yönetiminin üzerindeki dış baskıların yoğunlaşmasının bu süreci karmaşık hâle getirdiği söylenebilir. Çünkü ateşkes anlaşması uyarınca Lübnan topraklarından çekilmesi gereken İsrail'in bölgedeki varlığı Hizbullah'ın silahlı mücadelesi için meşruiyet sunarken İsrail ise Hizbullah'ın varlığını bahane ederek Lübnan topraklarında saldırılara devam etmekte ve işgal ettiği noktadaki kontrolünü sürdürerek yeniden işgal edebileceği yönünde sinyaller vermektedir. Bu noktada ABD'de Donald Trump dönemiyle birlikte Hizbullah'ın silahsızlandırılması konusunda Beyrut yönetiminin üzerindeki baskı oluşmasının yine Hizbullah'ın söylemlerini destekleyen bir etkiye yol açması söz konusudur.

Esasen ateşkes anlaşması ile BM'nin 1701 sayılı kararı, Litani Nehri'nin güneyinde herhangi bir silahlı gücün bulunmamasını öngörmektedir. Ancak Hizbullah, bölgedeki askerî varlığını İsrail'in saldırganlığına karşı koyma iddiasıyla meşrulaştırmakta ve bu durumu kendi varlığının

gerekeşi olarak sunmaktadır. Lübnan siyasetinin parçalı yapısı ve Lübnan ordusunun etkisizliği ise Hizbullah başta olmak üzere silahların tekele alınmasını zorlaştırmaktadır. Cumhurbaşkanı Avn ve Başbakan Selam liderliğindeki Lübnan hükümeti ise bu zorluklara karşı İsrail işgalini sonlandırma ve silahları devlet tekeline alma çabalarını sürdürmektedir.

Trump yönetiminin Lübnan konusundaki yetkili isimlerinden Ankara Büyükelçisi ve Suriye Özel Temsilcisi Thomas Barrack'ın 19 Haziran'da "silahların yalnızca devletin denetiminde toplanması" önerisi tartışmalara yol açan diplomatik bir adım olurken 7 Ağustos'ta Lübnan Bakanlar Kurulu, ülkedeki tüm silahların devlet tekeline alınması yönünde karar almıştır. Hizbullah'ın silahlarının da devlet tekeline alınmasını kapsayan bu karara karşı Hizbullah lideri Naim Kasım, "Silahlarımızı İsrail'e teslim etmeyeceğiz" mesajını vermiştir.¹⁰ İsrail ise ekim ayı içerisinde Hizbullah mensuplarının yanı sıra Lübnan'ın güneyinde yeniden inşa çalışmalarını ve kamu görevlilerini hedef alırken İsrail kabinesi 30 Ekim'de toplanarak Lübnan'a saldırıları yoğunlaştırma ve Beyrut'a saldırma yönünde karar alırken bunun sebebi olarak Hizbullah'ın yeniden güçlenme çabalarını göstermiştir.¹¹

ABD'nin İsrail konusunda tarafsız bir ara bulucu olarak hareket etmediği gibi ateşkesin devamı ve İsrail'in Lübnan'dan çekilmesi konusundaki tavırının yanı sıra Lübnan ordusunun güçlendirilmesi konusundaki isteksizliği Beyrut yönetiminin "silahları devletin tekeline almak" yönündeki çabalarını boşa çıkardığı söylenebilir. Tel Aviv yönetiminin, Gazze'deki ateşkesin ardından Lübnan'da güç kaybeden Hizbullah'ın silahsızlandırılma sürecine odaklanarak dikkatini yeniden kuzeye yönelttiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Lübnanlı Dürzi lider ve eski İlerici Sosyalist Parti Başkanı Velid Canbolat'ın, ocak ayında Hizbullah'a "silahları bırakarak siyaset yapma" çağrısında bulunmasına karşın¹² ağustos ayında ABD heyetinin Lübnan üzerindeki baskısını "Bu bir İsrail diktesidir." sözleriyle eleştirerek silahların devlet tekeline devredilmesi sürecine itiraz etmesi, Hizbullah'ın karmaşık ve dirençle karşılanan silahsızlanma sürecinin özlü bir yansıması niteliğindedir.

9 "Al-Irth al-Sha'ik: Taswiyat al-Malaffat al-Muallaqa fi al-'Alaqt al-Suriyya-al-Lubnaniyya wa Ab'aduha al-Iqlimiyya", EPC, 8 Ekim 2025.

10 "Hizbullah: 'Silahlarımızı İsrail'e teslim etmeyiz'", NTV, 3 Temmuz 2025.

11 "Israel tightens grip on northern border, threatens to target Beirut – the details", LBC, 2 Kasım 2025.

12 "Walid Junblât li- 'Okaz': Muqbilûna 'alâ hürûbin kubrâ.", OKAZ, 27 Ocak 2025.